

О. І. Золотарьова

усі уроки
МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА
6 клас

Харків
Видавнича група «Основа»
2014

УДК 372.878(07)
ББК 74.268.53я7
З-80

Серія «Усі уроки»
Заснована 2008 року

Золотарьова О. І.

З-80 Усі уроки музичного мистецтва. 6 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2014. — 208 с. : іл., схеми, табл., CD. — (Серія «Усі уроки»).

ISBN 978-617-00-2135-9.

Цей посібник містить докладні плани-конспекти уроків музичного мистецтва у 6-му класі за новою програмою МОНУ та орієнтовне календарне планування, а також критерії оцінювання навчальних досягнень учнів і словник музичних термінів. Учитель може використовувати подану тут інформацію повністю або частково — залежно від рівня навчальних досягнень учнів конкретного класу. CD-ROM містить фонохрестоматію (записи музичних творів для сприймання та виконання).

Для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів і студентів відповідного фаху педагогічних навчальних закладів.

УДК 372.878(07)
ББК 74.268.53я7

Навчальне видання
Серія «Усі уроки»

ЗОЛОТАРЬОВА Ольга Ігорівна

УСІ УРОКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА **6 клас**

+ CD (фонохрестоматія)

Відповідальний за випуск *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *В. О. Лебедева*

Підп. до друку 30.05.2014. Формат 60×90/16. Папір газет.
Гарн. шкільна. Ум. друк. арк. 13. Зам. № 14-06/16-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66
Тел. (057) 717-99-30

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2135-9

© Золотарьова О. І., 2013
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2014

Зміст

ПЕРЕДМОВА	4
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ	7
ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ	14
I семестр	14
Тема 1. Жанри камерно-вокальної музики	14
Урок № 1. Камерно-вокальний жанр (пісня)	14
Урок № 2. Камерно-вокальний жанр (гімн)	19
Урок № 3. Романс та його різновиди	24
Урок № 4. Романс та його різновиди (серенада)	29
Урок № 5. Романс та його різновиди (балада)	35
Урок № 6. Сучасні вокальні жанри (авторська пісня)	41
Урок № 7. Сучасні вокальні жанри (естрадна пісня)	46
Урок № 8. Сучасні вокальні жанри. Перевірка знань з теми «Жанри камерно-вокальної музики»	50
Тема 2. Жанри хорової музики	55
Урок № 9. Хорова духовна музика (концерт)	55
Урок № 10. Хорова духовна музика (реквієм)	60
Урок № 11. Хорові жанри (кантата та ораторія)	65
Урок № 12. Цикли у вокально-хоровій музиці	71
Урок № 13. Цикли у вокально-хоровій музиці (продовження)	78
Урок № 14. Музичні жанри у театрі та кіно (опера)	83
Урок № 15. Музичні жанри у театрі та кіно (мюзикл)	88
Урок № 16. Заключний урок семестру «Музичний калейдоскоп»	93
II семестр	97
Тема 3. Жанри камерно-інструментальної музики	97
Урок № 17. Прелюдія	97
Урок № 18. Елегія	105
Урок № 19. Ноктюрн	109
Урок № 20. Рапсодія	116
Урок № 21. Скерцо	122
Урок № 22. Етюд	130
Урок № 23. Соната	134
Урок № 24. Варіації	141
Урок № 25. Рондо	146
Урок № 26. Сюїта	154
Урок № 27. Перевір себе!	158
Тема 4. Жанри симфонічної музики	161
Урок № 28. Симфонія	161
Урок № 29. Симфонія (продовження)	167
Урок № 30. Увертюра	171
Урок № 31. Інструментальний концерт	176
Урок № 32. Фантазія	182
Урок № 33. Жанри зустрічаються	187
Урок № 34. Перевір себе!	192
Урок № 35. Заключний урок семестру та року «Музичний калейдоскоп»	197
ДОДАТКИ	201
Додаток 1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з музичного мистецтва	201
Додаток 2. Словник музичних термінів	203
ФОНОХРЕСТОМАТІЯ (перелік музичних творів для сприймання та виконання)	207
ЛІТЕРАТУРА	

ПЕРЕДМОВА

Головна мета сучасної музичної педагогіки — формування музичної культури школярів як невід’ємної частини духовної культури особистості. Музична культура складається з морально-естетичних почуттів та переконань, знань, умінь та навичок, без яких є неможливим засвоєння музики (сприйняття, виконання), музичних, творчих здібностей, які визначаються всією музичною діяльністю.

Розвиток музичної індустрії, значний потік музичної інформації спричиняють часом небажані наслідки. Кругозір дітей, певний життєвий досвід створюють ту основу, яка дозволяє їм висловлювати правильні судження про закономірності розвитку суспільства, людські взаємини. Недостатнє розвинення загальної культури, художнього смаку спричиняє захоплення молоді зовнішньою яскравістю. Естетичний смак не можна прищепити, доводячи, що один твір мистецтва прекрасний, а інший — потворний. Смак необхідно виховувати, тобто перетворювати емоційну реакцію на усвідомлене естетичне ставлення.

Повсякденна турбота про естетичне виховання дітей і юнацтва — це спільна справа школи, сім’ї та громадськості.

Цілеспрямоване, систематичне музичне виховання здійснюється в школі на уроках музичного мистецтва. Разом із літературою та образотворчим мистецтвом вони складають естетичний цикл. Твори образотворчого мистецтва, художнє слово допомагають передати глибину почуттів, ідей, утілених у музиці. У свою чергу музика здатна викликати настрої, співзвучний із багатьма творами живопису та літератури. Отже, вивчення музичного мистецтва в школі має важливе значення для всебічного розвитку особистості дитини.

Формування в учнів свідомого художньо-естетичного ставлення до музичного мистецтва є пріоритетом сучасного уроку музичного мистецтва, що має розвивати в них відчуття успіху від власних досягнень у музичній діяльності, впевненість у спроможності самотійно розв’язувати творчі музичні завдання.

Викладання музичного мистецтва в школі повинно бути не тільки інформативним, а й емоційним, захопливим, на уроці має панувати атмосфера гармонії, святковості та доброзичливості, що

повинна сприяти кращому усвідомленню творів мистецтва та викликати позитивні емоції від спілкування з ним. Музика може виконати свою естетичну, пізнавальну й виховну роль тільки тоді, коли діти навчаться по-справжньому чути та розуміти її.

Учитель має активізувати духовний світ учнів, сформувати у них музичну культуру, основою якої є вміння чути музику як змістовне мистецтво, що містить в собі почуття й думки, життєві образи й асоціації.

Пропонований посібник є складовою навчально-методичного комплексу «Усі уроки музичного мистецтва. 6 клас», створеного на допомогу вчителям музичного мистецтва з метою забезпечити належний рівень викладання предмета музичного мистецтва у 6-х класах загальноосвітніх навчальних закладів.

Видання має на меті подати реальну допомогу як учителям-початківцю, так і фахівцеві щодо організації та проведення сучасного уроку музичного мистецтва.

Посібник містить методичні рекомендації щодо організації та проведення уроків, орієнтовне календарно-тематичне планування, детальні розробки 35 планів-конспектів уроків відповідно до чинної навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Музичне мистецтво. 6 клас», критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, словник музичних термінів та CD-ROM (фонохрестоматію) із записами музичних творів для сприймання та виконання за програмою Міністерства освіти. Під час підготовки автор спирався на свій досвід, а також на доробок провідних педагогів сучасності, зокрема О. В. Волошиної, О. В. Мільченка, В. М. Островського, М. В. Сидора.

Усі розробки уроків структуровано за певною схемою. Вони містять: обов'язковий теоретичний матеріал за темою уроку; запитання й завдання для перевірки та закріплення опорних знань; цікаві практичні заняття, що сприятимуть формуванню в учнів стійкої зацікавленості вивченням музичного мистецтва.

Пропоновані матеріали учитель може використовувати на власний розсуд (повністю або частково), урахувавши індивідуальні особливості учнів, рівень їх підготовки та умови проведення уроків тощо. Слід зазначити, що завдяки професійному рівню вчителя визначається творчий підхід щодо використання різноманітних матеріалів і доповнення їх власними розробками.

Пропонований нами навчально-методичний комплект розширить інформаційний, наочний, методичний арсенал учителя музики, підвищить рівень його професійної кваліфікації, поповнить викладацький досвід.

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

I СЕМЕСТР

Тема 1. Жанри камерно-вокальної музики

УРОК № 1

КАМЕРНО-ВОКАЛЬНИЙ ЖАНР (ПІСНЯ)

Мета:

- **навчальна:** на конкретних прикладах показати учням можливості музичного мистецтва виражати різноманітні настрої та почуття людини; поглибити знання учнів про українські народні пісні; розкрити поняття *камерна музика*;
- **розвивальна:** розвивати вміння учнів логічно мислити, інтерпретувати та виразно виконувати музичні твори;
- **виховна:** розвивати в учнів зацікавленість українською народною піснею, глибоке відчуття настроїв і почуттів людини, утілених у музичних творах; виховувати почуття єдності з музичним образом пісні.

Музичний матеріал: «Пісня» Л. Ревуцького, третя частина I симфонії Г. Малера, українська народна пісня «Од Києва до Лубен».

Літературний матеріал: вірш М. Рильського про Л. Ревуцького.

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети Л. Ревуцького, Г. Малера.

Обладнання: ТЗН, фонохрестоматія.

Тип уроку: урок — введення у тему.

ХІД УРОКУ

Учні входять до класу під музичний супровід (українська народна пісня «Од Києва до Лубен»).

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

Повідомлення теми, мети, завдань уроку

(теми семестру та уроку написані на дошці)

Мотивація навчальної діяльності

У ч и т е л ь. Ми почасти навіть не звертаємо уваги на те, що музика стала частиною нашого життя. Ми її чуємо у кіно та театрах, під час свят та театральних дій, у транспорті та вдома, музика лунає з екранів телевізорів, із приймачів та мобільних телефонів. Музику не можна відокремити від життя людини, адже музика є важливою складовою цього життя. Для того щоб зрозуміти й полюбити музику, необхідно навчитися її слухати. Але музичних творів так багато! Як же навчитися розбиратися у безмежному океані музики? Цього ми вчитимемося сьогодні на уроці.

Актуалізація опорних знань

У ч и т е л ь. Музичне мистецтво складається з багатьох різних видів, або жанрів: масштабних та мініатюрних, для одного голосу чи кількох, для одного музичного інструмента або багатьох.

Бліцопитування

- ▼ Пригадайте: як називають музикантів, що виконують вокальну музику? хорову музику? на музичних інструментах? грають в оркестрі?
- ▼ Як називають музику, що створена для виконання голосом? для виконання на музичних інструментах?

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розповідь учителя

— Кожне мистецтво має свою неповторну мову. Музика — це мова почуттів, вона відрізняється особливою емоційною глибиною. В музиці склалася широка палітра жанрів: опера і симфонія, балет і концерт, прелюдія і танець. Але, мабуть, найпоширеніший жанр, який відчиняє двері у музичне мистецтво, — це пісня.

З'явилась на світ маленька людина, і одразу ж залунали над її колискою тихі, сердечні наспіви. І зовсім непомітно, одна за одною ввійдуть в його життя різні пісеньки. Згодом з'являються пісні про

дружбу, про вітчизну, про любов, про цілу землю, пісні про все, що ми бачимо навколо себе, про все те, про що думаємо, про що мріємо. Пісня глибоко проникає у наше життя і так тісно з ним переплітається, що здається нам уже не мистецтвом, а просто частиною нашого життя, такою звичайною і природною, як і все, з чого взагалі складається наше життя.

Змінюються історичні епохи, але у будь-який час людина співає — і в смутку, і в радості. Пісня здатна закликати до боротьби та праці. У ній втілені глибокі роздуми, солодкі мрії, народна мудрість.

- ▼ Пригадайте: які види пісень ви знаєте?
- ▼ На вашу думку, у чому полягає особливість народної пісні?
- ▼ Які жанри народної пісні ви знаєте?

Спочатку народна пісня передавалася з уст в уста і не мала нотного запису. Композитори підхоплювали її, збагачували своїми музичними фарбами.

- ▼ Пригадайте: як називають композиторські прикрашення народної пісні?

Пісня відчинила перед нами двері в симфонічну музику і музику камерну.

Камерна музика (*camera* — італ. *кімната*) — це вид музичного мистецтва, призначений для виконання в невеликих приміщеннях або для домашнього музикування.

Камерну музику, тобто музику для одного чи кількох виконавців, ще порівняно недавно виконували частіше у домашній, а не в концертній обстановці. Аматори музики приходили один до одного, щоб послухати хорошу музику і взяти участь у її виконанні. Грали і слухали музику сольну — для фортепіано, для скрипки, для флейти та інших інструментів. Грали твори для різних ансамблів — дуетів, тріо, квартетів. Обов'язково брали участь у таких домашніх концертах і співаки. Потім поступово камерна музика вийшла за межі осель багатих і знатних людей: її почали виконувати в концертних залах, де ми слухаємо її також і в наші дні.

Для різних музичних інструментів багатьма композиторами написані твори, що мають назву «Пісня без слів» або просто «Пісня». Головні мелодії таких творів звучать, як пісня, — протяжно, співуче, мелодійно в супроводі акомпанементу. Проте твори з такими назвами дуже різноманітні за своїм змістом — почуттями, що їх втілюють композитори.

Такий твір — «Пісня» — є і в творчому доробку українського композитора позаминулого століття Левка Ревуцького.

Видатний український композитор, митець-громадянин **Левко Миколайович Ревуцький** народився на Полтавщині наприкінці

XIX ст. Після здобуття освіти в Київському університеті та консерваторії він виявив себе як талановитий композитор, науковець і педагог. Майже півстоліття віддав композитор викладацькій роботі в Київській консерваторії. Він написав багато творів на основі народних пісень. Наприклад, цикли «Козацькі пісні», «Галицькі пісні», «Сонечко». Також написав поему-кантату «Хустина», Концерт для фортепіано з оркестром, 2 симфонії, фортепіанні п'єси і пісні, інструментальні твори. Л. Ревуцький — автор багатьох творів різноманітних жанрів. Із його іменем пов'язане становлення української симфонічної та фортепіанної музики минулого століття.

Л. Ревуцький

Пісенна тематика та обробки українських народних пісень посідають чільне місце у творчості Левка Ревуцького. Композитор майстерно поєднував різні жанри українського народного фольклору з професійною інструментальною музикою. Пісенність панує в його симфоніях та інших музичних творах.

Дух музики Л. Ревуцького, її тепло, мабуть, найкраще зумів передати у вірші, присвяченому другові, поет М. Рильський:

В колыску дар пісень тобі поклала доля
У серце налила добра і чистоти,
І дорогі скарби несеш обачно ти,
Як чашу, як свічу у радісне роздолля.

Слухання музики

Учитель. «Пісня» Л. Ревуцького — це невелика фортепіанна п'єса, яка нагадує українські народні пісні — думи. Зараз ви її послушаєте. Поміркуйте над тим, яким є характер цього твору.

Слухання «Пісні» Л. Ревуцького

- ▼ Поміркуйте: у чому полягають музичні особливості цього твору?
- ▼ Чому композитор Л. Ревуцький назвав свій інструментальний твір «Піснею»?

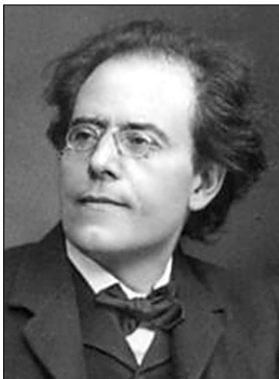
Розповідь учителя

— Отже, ми дійшли висновку, що це невелика фортепіанна п'єса, широка, наспівна мелодія якої ллється зосереджено і стримано, нагадуючи українські народні пісні-думи.

Використання народної пісні як джерела творчості можна зустріти майже в усіх композиторів. Австрійський композитор *Густав*

Малер із величезною глибиною відобразив у музиці світ природи і людини. Митець із великим успіхом ставив опери, диригував симфонічними творами.

На відміну від решти його симфоній, його Перша симфонія суто інструментальна, хоча композитор використовує в ній матеріал кількох своїх пісень з циклу «Пісні мандрівного підмайстра». Найзнаменитіша частина симфонії — третя, пародійний траурний марш. Задум цієї частини народився під враженням дитячої лубочної картинки: звірі ховають мисливця і проливають удавані, лицемірні сльози. Послухайте третю частину I симфонії Г. Малера та дайте відповідь на запитання.

Г. Малер

- ▼ Яку народну пісню використав композитор у своєму творі?

Слухання музики

Слухання третьої частини I симфонії Г. Малера

- ▼ Як змінилася музична мова пісні у цьому симфонічному творі?
- ▼ Які інструменти виконують її мелодію?
- ▼ Як ви розумієте вислів композитора: «Коли я слухаю музику, я чую цілком виразні відповіді на всі питання і в мені все заспокоюється та прояснюється. Або, точніше, я відчуваю, що це взагалі не питання»?

Вокально-хорова робота

Учитель. Доречною на нашому уроці буде українська народна пісня «Од Києва до Лубен», що має легкий, жвавий характер. Послухайте її та дайте відповідь на запитання.

- ▼ Яку роль у створенні жартівливого характеру відіграє музика?

Слухання української народної пісні «Од Києва до Лубен»

- ▼ Чи має ця пісня танцювальний характер?
- ▼ Які слова вказують нам на її танцювальний характер?

Розспівування

Розучування української народної пісні «Од Києва до Лубен»

3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Підбиття підсумків уроку

Учитель. Ми не можемо уявити своє життя без музики. Музики, в якій є краса і правда, гумор і веселий жарт. Вона здатна

прикрасити життя, збагатити духовний світ людини, додати бадьорості та наснаги.

Експрес-тестування

«Пісня» Л. Ревуцького написана для:

- а) голосу;
- б) симфонічного оркестру;
- в) *фортепіано*;
- г) оркестру народних інструментів.

4. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Дізнатися історію виникнення будь-якої української народної пісні.

Учні виходять із класу під музичний супровід (українська народна пісня «Од Києва до Лубен»).

УРОК № 2

КАМЕРНО-ВОКАЛЬНИЙ ЖАНР (ГІМН)

Мета:

- **навчальна:** продемонструвати учням важливе значення музичних творів — пісень, що стали державними та духовними символами українського народу, допомогти їм це усвідомити; на прикладі пісень «Молитва за Україну» М. Лисенка та «Ще не вмерла України...» М. Вербицького підкреслити непересічну громадянську і духовну роль музики в житті народу та держави;
- **розвивальна:** формувати вокально-хорові навички;
- **виховна:** прищеплювати учням зацікавленість патріотичними образами в музичних творах, почуття патріотизму, кращі моральні та духовні якості особистості.

Музичний матеріал: М. Вербицький, П. Чубинський «Ще не вмерла України...»; М. Лисенко, О. Кониський «Молитва за Україну»; гімн «Гаудеамус», українська народна пісня «Од Києва до Лубен».

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети М. Вербицького, П. Чубинського, М. Лисенка, О. Кониського.

Обладнання: ТЗН, фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.

ХІД УРОКУ

Учні входять до класу під музичний супровід (гімн «Гаудеамус»).

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

Повідомлення теми, мети, завдань уроку
(теми семестру та уроку написані на дошці)

Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Чи замислювалися ви коли-небудь над тим, у чому полягає секрет популярності музичних творів? Дійсно, складно відповісти на це питання однозначно: майстерність чи мелодійний дар митця, виразні засоби чи правдивість та щирість. Чому одні музичні твори, які були написані багато років тому, продовжують своє життя у наш час і ми знову і знову повертаємось до них, тоді як інші не привертають нашої уваги надовго і поступово зникають у забутті? Саме з такими творами, що іноді стають навіть музичними символами, ми познайомимось сьогодні на уроці.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розповідь учителя

— У багатьох українських піснях відображується образ нашої Батьківщини. Найголовнішою такою піснею для кожного громадянина України є Державний Гімн.

У давнину гімнами називали музичні твори, написані на слова з Біблії, їх виконували церковні хори. Уперше гімни з'явилися у XVI ст.

Національний гімн — особлива пісня тієї або іншої держави. Національний Гімн України — урочиста пісня — символ нашої державної єдності.

Державний гімн — це урочиста пісня, прийнята як офіційний національний символ держави, що символізує і пропагує національні ідеї та ментальність країни, якій належить.

Слова вірша «Ще не вмерла України...», який згодом став Гімном нашої держави, написав у 50-ті роки XIX ст. відомий український поет, етнограф, фольклорист **Павло Платонович Чубинський**

П. Чубинський

(1839—1884). Поезія, уперше надрукована 1863 року, невдовзі розійшлася в народі — серед інтелігенції, студентів, гімназистів. Певний час її навіть приписували перу Тараса Шевченка. Вірш «Ще не вмерла України...» одразу впав в око царській владі. Через рік Чубинський потрапив до заслання за свою незмірну любов до України, а заборонений вірш довгий час потайки читали і співали на різні мелодії.

Музику на ці вірші написав видатний західноукраїнський композитор і диригент **Михайло Михайлович Вербицький** (1815—1870). Він тонко відчував дух і настрої громадськості, чим пояснюється популярність його творів, особливо пісні-хору «Ще не вмерла України...». Мажорні закличні інтонації віддзеркалюють у собі характерні риси українських історичних пісень.

24 серпня 1991 року на церемонії затвердження «Акту проголошення незалежності України» в залі Верховної Ради було виконано національний гімн «Ще не вмерла України...». Статусу Державного Гімну України ця пісня набула 6 березня 2003 року. У статті 1 Закону «Про Державний Гімн України» записано, що Державним Гімном України є національний Гімн на музику М. М. Вербицького зі словами першого куплету та приспіву твору П. П. Чубинського. Конституція України затвердила статус пісні як офіційного державного музичного символу.

Мелодія Гімну зазвичай звучить під час урочистих заходів, державних свят, демонстрацій, військових парадів, ушанування переможців на міжнародних спортивних змаганнях.

Гімн «Ще не вмерла України...» поряд із Державним Гербом — тризубом — і синьо-жовтим Прапором є офіційним символом нашої держави. За своїм змістом він є відображенням ідей боротьби за національну незалежність, гарячої любові до своєї землі, її героїчної історії.

Після проголошення незалежності України Державний Гімн відіграє роль заклику до ствердження самостійності й суверенітету України, надихає український народ на розбудову своєї держави.

Слухання музики

Учитель. Гімн звучить в ознаменування сили, слави і могутності держави. Слухати Гімн потрібно стоячи, мовчки.

▼ Із якими почуттями потрібно виконувати Державний Гімн?

Слухання Державного Гімну України «Ще не вмерла України...»

М. Вербицький

Розповідь учителя

— Поряд із твором «Ще не вмерла України...» другим національним духовним гімном виступає «Молитва за Україну» — «Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни».

Пісня «Молитва за Україну» є символом духовно-патріотичних почуттів українського народу. Цей твір також пройшов довгий історичний шлях. Вірш *Олександра Яковича Кониського* (1836—1900), написаний у 90-ті роки XIX століття, був призначений для дітей, для українських шкіл Галичини, Буковини та Закарпаття. Водночас, покладений на музику *Миколою Віталійовичем Лисенком* (1842—1912), лунав на релігійних святах у церквах Галичини, хоча й не належав до канонізованих релігійних текстів.

Спочатку пісня називалась «Боже Великий, Єдиний» і мала примітку композитора «Дитячий гімн», а згодом отримала назву «Молитва за Україну». У передмові до видання твору автори написали: «Вкласти... хотіли передусім в „неложні уста“ дітей, від яких Всевишній найскоріше міг почути це благання».

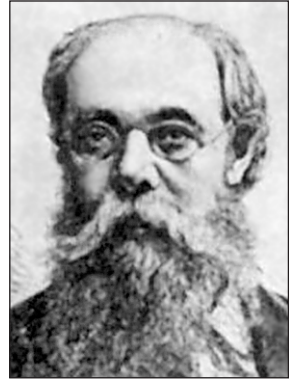
«Молитва за Україну» є одним із шести творів духовної музики Миколи Лисенка. У ній поєднані ніжно-ліричне та піднесено-величне звучання; розвиток образу простежується від молитовно-ліричного до енергійно-рішучого. За спогадами сучасників класик української музики Микола Лисенко був одним зі справжніх пропагандистів українства. Куди не дісталася наука, письменство — сміливо йшли національне мистецтво, рідна пісня, почуття — і перед ними розкривалися двері й душі.

Значення Миколи Лисенка для української музики можна порівняти зі значенням Тараса Шевченка для української літератури.

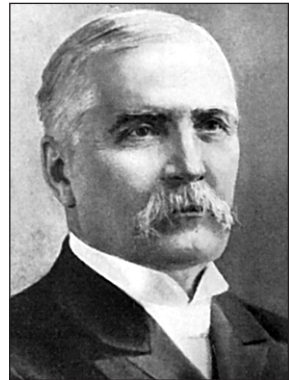
Слухання музики

Учитель. Уважно прослухайте пісню Миколи Лисенка та Олександра Кониського «Молитва за Україну».

- ▼ Поміркуйте: чому «Молитва за Україну» є образом-символом духовності українського народу?

О. Кониський

М. Лисенко

Слухання духовного гімну «Молитва за Україну»

- ▼ Які ще гімни вам знайомі?

Розповідь учителя

— Кожна країна має свій гімн, який виконується під час урочистих зібрань, подій. Багато спортивних клубів, Ліга Чемпіонів і навіть школи мають власний гімн. В усьому світі відомий і студентський гімн «Гаудеамус».

«Гаудеамус» (лат. *gaudeamus* — веселімося) — середньовічна студентська пісня, студентський гімн. Назва виникла за першим словом пісні.

Ця пісня з'явилася в XIII чи в XIV столітті або в Гейдельберзькому або в Паризькому університеті (Сорбонні). «Гаудеамус» належить до жанру застільних пісень вагантів — середньовічних мандрівних поетів і співаків, серед яких були і студенти. Протягом декількох століть пісня передавалася усно й тому має багато варіантів. У друкованому виді текст «Гаудеамуса» уперше з'явився 1776 року, а 1781-го мандрівний письменник Крістіан Вільгельм Кіндлебен надав йому форми, що збереглася і дотепер.

Відомий мотив пісні затвердив, імовірно, композитор XV століття Йоганнес Окегем. Російський композитор Петро Чайковський переклав мелодію для чотириголосого чоловічого хору з фортеп'яно. «Гаудеамус» використовували Ференц Ліст, Йоганнес Брамс, Анатолій Кос-Анатольський. Цю пісню тепер співають на святах і зустрічах студенти усього світу, вона є своєрідним символом студентства й молодості.

Слухання музики

Слухання «Гаудеамусу»

Послухайте цей студентський гімн і дайте відповідь на запитання.

- ▼ Що його об'єднує з Гімном України і що різнить?

Вокально-хорова робота

Розспівування

Розучування української народної пісні «Од Києва до Лубен»

3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Підбиття підсумків уроку

Учитель. Кожна українська пісня має свою історію. Доля багатьох із них схожа на долю нашого народу. Патріотичні українські пісні суворо забороняли, однак знищити їх не змогли. Багато

патріотичних пісень продовжують існувати, вселяючи в серця віру в краще майбутнє.

Експрес-тестування

Державний гімн — це:

- а) народна пісня;
- б) *урочиста пісня, прийнята як офіційний національний символ держави, що символізує і пропагує національні ідеї та ментальність країни, якій належить;*
- в) музичний твір наспівного характеру.

4. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Знайти твори, що за своїм духовним і патріотичним значенням можуть стати музичними символами українського народу.

Учні виходять із класу під музичний супровід (гімн «Гаудеамус»).

УРОК № 3

РОМАНС ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

Мета:

- **навчальна:** поглибити уявлення учнів про виражальні та зображальні можливості музики; учити учнів висловлювати судження про життєвий зміст музичних образів, зокрема ліричних; закріпити розуміння учнями поняття *романс*;
- **розвивальна:** розвивати вокально-хорові навички та вміння спостерігати за інтонаційним розвитком музичних образів;
- **виховна:** прищеплювати учням глибоке розуміння класичної музики, почуття краси.

Музичний матеріал: романси «Гірські верхівки» А. Рубінштейна, О. Варламова, Г. Свиридова; «Диво-осінь» А. Олейникової.

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети А. Рубінштейна, О. Варламова, Г. Свиридова, А. Олейникової; репродукція картини М. Реріха «Гора п'яти скарбів».

Обладнання: ТЗН, фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.